

А.В. Варивончик

Кандидат мистецтвознавства

Київського національного університету культури і мистецтв

**Традиційна українська народна вишивка в творчості дизайнера
модельєра Роксолани Богуцької (аналіз колекцій 2007-2009 років).**

У статті аналізується малодосліджена проблема традиційного народного моделювання яка уперше розглянуто значний розвиток одягової традиційної вишивки в українському одязі ХХ ст. Згідно з джерелознавчими матеріалами висвітлено історико-культурні умови розвитку вишивки в Україні. Охарактеризовано особливості новаторства у творчості художників-модельєрів, аналізуються шляхи формування нового різновиду художньої вишивки в одязі початку ХХІ ст.

Ключові слова: український одяг, костюм, вишивка, техніки вишивання.

В статье анализируется малоисследованные в отечественной науке проблемы которые впервые рассмотрены тенденции и мотивы украинской традиционной вышивки в современной одежде. Освещены историко-культурные условия развития украинской вышивки. Охарактеризованы особенности новаторства и творчества современных художников-модельеров, анализируются пути формирования новой разновидности художественной вышивки в одежде начала ХХІ ст.

Ключевые слова: украинская одежда, костюм, вышивка, техники вышивания.

The article examines little studied in the national science issue. For the first time the tendencies and motives of the Ukrainian traditional embroidery in modern clothing were explored. In accordance with source study materials the historical and cultural prerequisites of development of Ukrainian. The features of innovations and creativity of contemporary artists, designers in this

context, the ways of forming of the new variety of artistic embroidery of clothing in the beginning of XXI century.

Key words: Ukrainian clothing, costume, embroidery, sewing machinery.

Викликає увагу дослідження традиційної мистецької культури українського народу. Сучасні автори в дослідженнях традиційного костюму визначали шляхи історичного розвитку одягу селянського та міського населення давньоруської доби, охарактеризовували комплекси народного вбрання та їх компонентів, які склалися у наступні епохи, висвітлювали їх етнорегіональні відомості. Фундаментальні дослідження традиційної української народної вишивки здійснила Т.В. Кара-Васильєва («Творці дивосвіту», 1984 р., «Полтавська народна вишивка», 1993 р., «Українська вишивка», 1993 р., «Шедеври церковного шитва (XII – XX століття)», 2000 р., «Історія Української вишивки», 2008 р., «Відродженні шедеври», 2009 р., та ін.), Р.В. Захарчук-Чугай («Українська народна вишивка. Західні області УРСР», 1988 р., «Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина», 2007 р.), М.Р. Селівачов («Лексикон української орнаментики» 2005 р.), М.С. Білан, Г.Г. Стельмашук («Український стрій», 2000р.), Т.А. Ніколаєва («Історія Українського костюму», 1996 р.) та ін.

У названих працях та публікаціях інших авторів на цю тему так чи інакше висвітлюються різні аспекти зв'язку українського одягу з традиціями мистецтва вишивання, проте цілісна картина використання національної вишивки у моделюванні сучасного одягу в Україні поки ще чекає на своє втілення.

Роксолана Богуцька одна з відомих в Україні і світі художників дизайнерів, в її творах домінує традиційна народна вишивка, народилась вона в 1969 році.

У 1988 році закінчила львівське училище прикладного та декоративного мистецтва ім. І. Труша відділ художнього ткацтва; 1996 рік Львівську академію мистецтв відділення «Моделювання одягу».

Сфера діяльності: дизайн костюму. Автор колекцій одягу: «Осінні ракурси» – Таврійські ігри (1997 р.); Гран-при фестивалю «Леополіс» (1997 р.); вечірніх суконь для конкурсу «Міс Україна» Таврійські ігри (1998 р.); одягу зі шкіри та хутра «Осінь – зима » (1998-1999р.), «Весна-літо» (2000 р.) – колекція присвячена творчості В. Вазареллі; «Viva»(20001 р.), «Чорна гора» (2001-2002 р.), «Весна- літо» (2002 р.).

Автор численних індивідуальних робіт по дизайну одягу. З 1999 року засновник торгової марки «Роксолана Богуцька» [3].

Розглядаючи показ «Ukrainian Fashion Week» 2007 року, є можливість відзначити творчість українського дизайнера Роксолани Богуцької, у якої в поданій на покази колекції, своєрідно порівнюються з живописом на подіумі. В весняно-літній колекції Роксолана звернулась до своїх улюблених матеріалів - шкіра, атлас, аксесуари. Шкіряні жакети-пальта з металевими поясами прикрашені ланцюжками та медальйонами. Створений нею жіночий силует атласного напівприталеного плаття з короткими рукавами та скорочений приталений жакет, спідниця-чотирихклінка підкреслені акценти моделювання 70-ті роки з вузькими закороченими класичними штанами і практичними прямими пальтами, блузах з атласним блиском, спідниці з валанами та багатьма рюшами [1. 79-82].

Велике значення в одязі Р. Богуцької займає декорування вишивкою, яка яскравіше за все проявилася в оздобленні блуз на рукавах у стилі вишивок гуцульських регіонів Карпат в зеленому, червоному, жовтому, коричневому кольорах. Довге, прилягаюче плаття з відкритою спинкою, розширене донизу, з коротким рукавом білого кольору, прикрашена вишивкою львівського регіону чорного і червоного кольору у вигляді глухої, непрозорої, широкої орнаментальної смуги, вишитої технікою «хрестик», що розташована на полках та вздовж спідниці. Вся вишивка виконана у техніці хрест проходила вздовж до талії та підтримувалась мереживом. Доповненням ансамблю був головний убір з вишивкою попереду тієї ж кольорової гами і технікою (рис.1.).

Вишивка в техніці гладь була присутня на дублянках і шкіряних куртках з довжиною рукавів до ліктя, понизу манжет з хутра, вище яких розташована орнаментальна смуга вишита металевими, срібними нитками. Гучним доповненням є легкий, шовковий чорний шарф з вишивкою срібного кольору у вигляді стилізованого елемента родового герба (рис. 2.).

Того ж крою фіолетова куртка: рукави до ліктя, понизу манжети чорного кольору, відкидний комір з застібкою по косій, прикрашеною орнаментальною смугою з геометричними елементами західних регіонів України вишиті нитками золотого и зеленого кольорів (рис. 3.).

Наступна колекція Роксолани Богуцької, присвячена темі полювання. Моделі виходили з рушниками, арбалетами та соколиним пір'ям на хутряних капелюхах. Для дизайну дублянок і курток використано мотиви гетьманського костюму. Нововведенням стало шкіряне мереживо на спідницях ручної роботи. Р. Богуцька поєднує різні фактури одного кольору та використовує багато шкіри з лаком. Virізнялись жакети зі шкіряною плісеровкою та яворівською вишивкою на кожухах. Кульмінацією показу Роксолани Богуцької стала біла сукня нареченої, вишита традиційними техніками: «хрестик», «гладь», «гладь в прикріп», «мережка», «поєднальні змережувальні шви», з V-образною горловиною, довгими вільними рукавами з вишивками на уставках, в яких зображений кольоровий узір, а по низу – вишивка гладдю білого кольору. Деталі поєднані білим мереживом, розміщений на швах виробу. Основний акцент – є рослинний орнамент, широкою смугою, яка проходить по горловині та стрічками до низу плаття V-образної форми. По центру виробу раскидані букетні елементи графічного зображення: троянди синього та червоного кольорів з зеленими листочками окресленими за мотивами вишивок українських гуцульських національних жіночих блуз (рис. 4.).

Такі самі зображення були притаманні блузам білого кольору до талії, з паском, що зав'язується попереду, з довгим рукавом реглан, зібраним на манжет, горловиною без коміру, оздоблену орнаментальними смугами.

Вишивка рослинного орнаменту широкою смугою розмістилася на погруддях. (рис. 5.).

Блузи трапецевидного силуету з заниженими плечима, що переходять в декольте на бретелях по краю плеча. В здовж рукава, донизу та по їх середині – вишита орнаментальна стрічка за мотивами вишивок чорними, червоними, зеленими, синіми кольорами характерних львівського регіону. Зверху блузи були покриті тюлевими накидками (рис.6; 7.).

Новаторське формотворення декорування одягу відповідає останнім тенденціям моди.

Розглядаючи показ «Ukrainian Fashion Week» 2009 року, Роксолана Богуцька застосовує багато української вишивки в сучасному вбранні. Майже всі її твори підготовленні до показу мають виразні національні ознаки формотворення та декорування.

Жіноча сорочка білого кольору є імітацією стилів жіночих сорочок Західних регіонів України львівської області. Вишивка розміщується по горловині V-образної форми і довгим рукавам. По всій довжині рукавів - орнамент у вигляді рослинної смуги чорного, інколи вставками червоного кольору з додаванням бежевого мережива по змісту вишитої цілісної композицій. Ансамбль доповнюється білими вільними брюками (рис. 8). Жіночий сарафан світлого кольору, довше колін, вишивка широкою смугою розташована по краю горловини V-образної форми і талії. Рослинний орнамент виконаний технікою «хрестик» в чорних кольорах з вкрапленням червоного, спідниця сарафана має розпорку, а деталі поєднуються змережувальними швами. По низу розміщена узорна композиція у вигляді грон винограду вертикального спрямування. Під сарафан вдягнуто чорну атласну блузу, яка природно та гармонійно поєднується з кольором вишивки сарафана (рис. 9).

Жіноче приталене плаття світлого кольору з широкою спідницею та чорною підспідницею, довжина виробу за коліна, V-образна горловина та суцільнокросний рукав оздоблені вишивкою, виконаною технікою «хрестик»

в чорних нитках з вкрапленням червоних. Деталі спідниці поєднуються з мережувальними швами та мереживом білого кольору, яке також розташовано по низу плаття (рис. 10).

Приталені довгі яскраві літні сарафани з легкого шовку жовтого, зеленого, синього кольорів та різновидними вставками, мають відкриту горловину, широку спідницю, вишивку на верхніх частинах сарафанів і поясів, припущених на бедра. Декоративний ефект мають сарафани в вишивці технікою «художня гладь», орнаментальні композиції поширені вишивкою із різнокольорового бісеру (рис. 11).

Декольтоване плаття чорного кольору з сірими смугами має занижену талію та довжину нижче колін. Ліф переду оздоблений вишивками «хрестиком» по косій, яка характерна для декорування рукавів сорочок за мотивами Західних областей України львівського регіону, виконаними білими, сірими і червоними нитками. По низу виробу – світла ажурна мережка гармонійно узгоджена вишивками (рис.12).

Бархатне плаття темно-фіалкового кольору: яке вишите в долішній частині на горловина V-образного крою, рукав $\frac{3}{4}$. Вздовж на лінії завищеної талії розташована узорна смуга з геометричним, рослинно-геометричним орнаментом вишита «хрестиком» на чорному фоні червоними, жовтими, синіми нитками. По краю всього виробу вимережена чорна ажурна стрічка (рис. 13).

Вечірнє плаття з чорного атласу довжиною до колін, з червоною підспідницею, на плечах накидка з хутра. Над лінією талії у вигляді пояса вишита «художня гладь» смуга в якій почергово розміщені в'язи квіти червоного, синього, зеленого кольорів з листами (рис. 14).

До червоного вечірнього плаття довжиною довше коліна, з V-образною горловиною, короткими рукавами «ліхтарик», додається манішка з коміром вишита бісером у стилі гуцульських регіонів Західно - Українських Карпат. До плаття додається невеличка хутряна накидка (рис. 15).

У різновидних по крою пальтах виразно відчутні акценти формотворення традиційного народного верхнього вбрання.

Біле пальто з відкидним комірцем, суцільнокроєними рукавами $\frac{3}{4}$, отороченими хутром, з завищеною талією нижче якої вишиті хрестиком смуги з геометричним орнаментом. Відомо, що подібні орнаментальні смуги часто виконувались технікою «штапівка» в центральних регіонах України. Вона своєрідно оновлена осучаснена у вишивках складних композицій Р.Богущької (рис. 16).

Жіноча шкіряна куртка-дублянка до талії вишита чорними нитками «гладдю»: на рукавах, вздовж застібки та по низу розміщені рослинний орнамент смугами в стилі декорування кожухів Львівського регіону (рис. 17).

На показі весна-літо 2009 року особливу увагу привернуло жіноче, довге, біле плаття створене в стилі «ампір», без рукавів, пошите з натурального шовку, вишите рослинним орнаментом, розташованим на ліфі, та виконаним «гладдю» рожевими, фіалковими, жовтими, зеленими кольорами з застосування бісеру (рис. 18).

Жіноча біла блуза з довгими рукавами викроєними в класичному стилі української сорочки Гуцульщини. Вишита орнаментальна смуга розташовується на відкидному комірі, нагрудних та плечових пілках, уставках та дудах рукавів. Рослинний орнамент вишитий нитками червоним, синім, чорним, зеленим та жовтого кольору. Блуза має широкий, довгий пояс по краю якого вишита узорна стрічка нитками жовтого кольору з пробілами білого фону (рис. 19). Гідні подиву різновидні методи формотворення та декорування жіночих сорочок створених Р.Богущькою.

На сьогоднішній день, результати дослідження дають підстави зробити висновки про те, що українська народна традиційна вишивка та одяг є невід'ємною складовою частиною національної художньої культури.

Завдяки знання історії, теорії і розвитку українського народного одягу з'явилась – оригінальна мистецька дизайнерська сучасність. Зростання впливу традиційного костюму на розвиток формоутворення і дизайн

сучасного одягу є загальною тенденцією, характерною для більшості країн з розвинутою індустрією моди.

Важливо, що саме елементи народного костюму та вишивки не так часто зустрічаються в колекціях сучасних дизайнерів-модельєрів України, які були представлені на показах впродовж 2002 – 2011 років, як нам цього бажалась. Попит, інтуїція, талант сучасних українських дизайнерів дозволили утворити показові приклади пластичних форм одягу, в яких вишиті смуги геометричним, геометризмовно-рослинним, рослинним орнаментом. Їх дослідження, джерело творчих методів створення дизайнерами пластичних форм одягу у яких ефективно продумана виразність контрастів, силуетів, що знаходяться в тонкій простій взаємодії з внутрішнім членуванням, лініями, конструкцією, їх розташування визначає просторову динаміку форм, їх внутрішню сутність, досконалість орнаментально композиційних рішень. Нажаль дизайнери одягу мало використовують старовинні техніки вишивок або професійні знахідки наших пращурів, мало реалізують їх ідеї у сучасній творчості. На основі ґрунтовного вивчення художньо-виражальних засобів традиційного народного одягу українського народу Роксолана Богуцька зуміла у своїх творах до найтонших нюансів взаємоузгодження матеріалів, технік вишивання, орнаменту, колориту одягової вишивки, нових її інтерпретацій. В усіх її ансамблях дизайнерських-одягових виробів виразно відчутні ознаки української національної культури. Знаю, що не рівненька була її стежина для досягнення творчих звершень в мистецтві дизайну одягу.

1.Этох Н. Галерея будущего / Нэнси Этох // Зеркало моды. - 2007. - № 7. - С. 79-82.; 2.Варивончик А. В. Використання української народної та художньої вишивки дизайнерами-модельєрами сучасної вітчизняної моди [Електронний ресурс] / А. В. Варивончик // Назва з титул. екрану. 3. Мигаль С. П. Дизайн львівська школа: Альбом-каталог. / Мигаль С. П. // – Львів: «Папуга», 2004. С. 228. 4.Все об истории вышивки [Электронный ресурс] //

Назва з титул. екрану. – Режим доступа:
<http://vuzlib.com/content/view/1570/62/>

рис.1.

рис.2.

рис.3.

рис.4.

рис. 5.

рис. 6.

рис 7.

Етнічні мотиви в дизайні сучасного одягу показ Роксолани Богуцької весна-літо 2007.

рис.8.

рис.9.

рис.10.

рис.11.

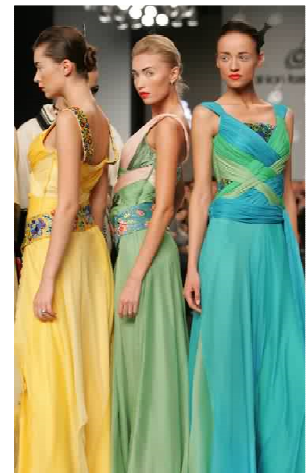

рис.12.

рис.13.

рис.14.

рис.15.

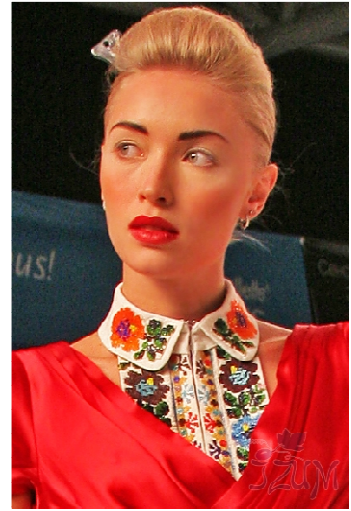

рис.16.

рис.17.

рис.18.

рис. 19.

Етнічні мотиви в дизайні сучасного одягу Роксолана Богуцька
весна-літо 2009 рік.